

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA U HRVATSKOJ ZA 2016. GODINU

SAŽETAK

Republika Hrvatska je ustavna parlamentarna demokracija. Zakonodavna vlast povjerena je jednodomnom parlamentu (Sabor). Predsjednik je državni poglavar i imenuje premijera, koji predvodi vladu. Domaći i međunarodni promatrači izjavili su da su predsjednički i parlamentarni izbori održani 11. rujna bili slobodni i poštteni.

Civilne vlasti održavaju učinkovit nadzor nad snagama sigurnosti.

Najveći problemi vezani uz ljudska prava bili su društvena diskriminacija i slučajevi nasilja usmjereni prema članovima etničkih manjina, uključujući Srbe i Rome, kao i prema ženama i djeci. Problem je ostala i korupcija.

Među ostalim problemima kršenja ljudskih pravima bila je prenatrpanost nekih od postojećih zatvora, sporo pravosuđe, neriješena potraživanja povrata imovine, političko miješanje u rad tijela državne tijela za nadzor nad poštivanjem ljudskih prava, zlostavljanje djece smještene u ustanove, antisemitizam, trgovanje ljudima, nekonzistentan progon pojedinih slučajeva u kojima se radilo o diskriminaciji i zlostavljanju pripadnika LGBTI zajednice, diskriminacija, uključujući kršenje povjerljivosti podataka osoba zaraženih HIV-om/oboljelih od AIDS-a, prisilni rad, diskriminacija pri zapošljavanju na temelju spola, invaliditeta, spolne orijentacije, HIV-pozitivnog status i etničke pripadnosti, kao i kršenje radnih normi, uključujući radno vrijeme, minimalnu plaću i pravovremenu isplatu plaća.

Vlada je poduzela značajne korake na progonu i kažnjavanju pojedinaca koji su počinili kršenja ljudskih prava.

Odjeljak 1. Poštivanje integriteta osobe, uključujući slobodu od:

a. proizvoljnog i nezakonitog lišavanja života i ostalih nezakonitih i politički motiviranih ubojstava

Nije prijavljen nijedan slučaj u kojem bi država ili njezini predstavnici počinili proizvoljna ili nezakonita ubojstva.

b. nestanka

Nije bilo prijava politički motiviranih nestanaka. Vlada je objavila da se 1.572 osobe još uvijek vode kao nestale iz ratnog razdoblja 1991.-1995. Ministarstvo branitelja objavilo je da je ove godine identifikacijom DNK riješeno 10 slučajeva nestalih osoba. Rješavanje preostalih slučajeva nestalih ostalo je prioritet i nadležna tijela nastojala su surađivati sa susjednim državama na lociranju masovnih i pojedinačnih grobnica.

c. mučenja i drugih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

Ustavom i zakonom zabranjeni su takvi postupci. Nije bilo navoda da ih je država primjenjivala, iako su 2015. prijavljeni takvi slučajevi.

Uvjeti u zatvorima i pritvorima

Postupanje sa zatvorenicima smatralo se uglavnom humanim, iako je i dalje ostao problem pretrpanosti pojedinih zatvora.

Fizički uvjeti: Ured pučke pravobraniteljice objavio je smanjenje pretrpanosti zatvora. Ministarstvo pravosuđa objavilo je da su zatvori na 85 posto kapaciteta. Nekoliko zatvora ostalo je prenapučeno, uključujući zatvor u Rijeci (126 posto kapaciteta), Zadru (111 posto), Osijeku (111 posto), Varaždinu (109 posto), Požegi (106 posto) i Bjelovaru (102 posto). Većina pritužbi zatvorenika odnosila se na kvalitetu i dostupnost zdravstvene zaštite te neodgovarajuće objekte, osobito nedostatak životnog prostora.

Neovisno motrenje: Vlada je dopustila motrenje od strane neovisnih promatrača nevladinih udruga. Ured pučke pravobraniteljice posjetio je 12 zatvorskih ustanova i izdao preporuke Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu zdravstva za istragu navodnog zlostavljanja nekih zatvorenika, poboljšanje uvjetima u zatvorima te poboljšanje zdravstvene skrbi.

d. samovoljnog uhićenja ili zatočenja

Ustav i zakon zabranjuju samovoljno uhićenje i zatočenje, a vlada se pridržavala tih zabrana.

Uloga policije i sigurnosnog aparata

Policija, pod kontrolom Ministarstva unutarnjih poslova, ima primarnu odgovornost za državnu sigurnost. U vrijeme nemira, premijer i predsjednica mogu pozvati vojsku za uspostavu sigurnosti. Obavještajne službe su pod nadležnošću premijera i predsjednice. Građanska tijela održavala su učinkovitu kontrolu nad policijom, oružanim snagama i obavještajnim službama. Država ima učinkovite mehanizme za progon i kažnjavanje zloporabe i korupcije. Tijekom godine nije bilo navoda o prolasku bez kažnjavanja pripadnika sigurnosnih snaga.

U listopadu 2015. istekao je mandat saborskog vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija. U lipnju je zbog raspada vladajuće koalicije, raspušten Sabor koji je tek nekoliko mjeseci ranije izglasan, a na kraju godine izabrano je novo vijeće.

Postupci uhićenja i postupanje s uhićenicima

Osim uhićenika tijekom počinjenja kaznenog djela, uhićenja su provođena po nalogu suca ili državnog odvjetništva na temelju dokaza. Državno odvjetništvo može zadržati osumnjičenike najduže 72 sata. Sudac istrage mora u roku od 12 sati od uhićenja izdati rješenje ukoliko državno odvjetništvo želi produžiti istražni zatvor nakon 48 sati. Nadležna tijela promptno su obavještavala uhićenike o optužbama protiv njih. Postoji funkcionalan sustav jamčevine i sudovi mogu osloboditi uhićenike po vlastitoj diskreciji. Nadležna tijela su dopuštala uhićenicima promptni pristup odvjetniku po njihovu izboru ili, ako su slabog imovinskog stanja, odvjetniku kojeg dodjeljuje država. Državna tijela nisu držala osumnjičenike u izolaciji ni u kućnom pritvoru.

Mogućnost pritvorenika za propitivanje zakonitosti pritvora pred sudom:

Pritvorenici mogu propitivati svoje pritvaranje pred sudom i imaju pravo na oslobađanje i naknadu ako se utvrdi da je njihovo pritvaranje nezakonito.

e. uskraćivanja pravičnog javnog suđenja

Ustavom i zakonom se jamči neovisno sudstvo i vlada je uglavnom poštivala neovisnost pravosuđa. Pravosuđe je i dalje patilo od velikog kašnjenja u rješavanju predmeta, s 520.000 neriješenih predmeta.

Županijski sudovi u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu imali su isključivu nadležnost nad predmetima ratnih zločina.

Sudski postupci

Ustav i zakon omogućuju pravo na pravično i javno suđenje i neovisno je pravosuđe uglavnom provodilo to pravo. Uhićenici uživaju pretpostavku nedužnosti. Moraju biti odmah i detaljno informirani o optužbama protiv njih, s pravom na besplatnog tumača ako je potrebno, od trenutka podizanja optužnica do završetka svih žalbenih postupaka. Imaju pravo također biti prisutni na suđenju. Imaju pravo komunicirati s odvjetnikom po svom izboru ili im se dodjeljuje odvjetnik na državni trošak. Oni uživaju pravo na odgovarajuće vrijeme i sredstva za pripremu obrane te imaju pristup dokazima u državnom posjedu koji su bitni za njihov predmet. Imaju pravo ispitati svjedoke koji svjedoče protiv njih, kao i dovesti svjedoke i predložiti dokaze u svoju korist. Oni se ne mogu prisiliti na svjedočenje odnosno priznanje krivnje. Okrivljenici i državni odvjetnici mogu podnijeti žalbu prije pravomoćnosti presude, uključujući i žalbu pred Europskim sudom za ljudska prava. Ova prava uživaju svi okrivljenici.

Politički zatvorenici i uhićenici

Nije bilo nikakvih navoda o političkim zatvorenicima ni uhićenicima.

Sudski postupci i pravni lijekovi

Pojedinci mogu potraživati naknadu štete odnosno prestanak navedenog kršenja ljudskih prava. Mogu se žaliti Europskom sudu za ljudska prava nakon što iscrpe svih domaćih pravnih lijekova ili ako postupak na domaćim sudovima predugo traje. Broj neriješenih 520.000 predmeta na domaćim sudovima uzrokovao je zabrinutost u pogledu učinkovitosti, djelotvornosti i dostupnosti pravosuđa. Dostupni su bili i administrativni pravni lijekovi.

Povrat imovine

Zakonom je pravo na povrat imovine oduzete tijekom Drugog svjetskog rata i komunističkog razdoblja ograničen na osobe koje su bile hrvatski državljani 1996. godine, kad je Sabor donio taj zakon. Zbog toga se taj zakon ne odnosi na osobe čija je imovina ekspropirana, ali koje su napustile zemlju i dobile državljanstvo drugdje. Neusvajanje izmjene tog zakona kojom bi se pravo na povrat imovine omogućilo tim osobama ostaje problem.

Povrat društvene imovine ostao je i dalje problem za Srpsku pravoslavnu crkvu i Koordinaciju židovskih zajednica u Hrvatskoj, krovnu organizaciju koja zastupa Židovsku općinu Zagreb i veći broj manjih zajednica u cijeloj zemlji. Od 2014. godine nije bilo povrata židovske društvene imovine, iako je nekoliko zahtjeva u obradi.

f. proizvoljnog ometanja privatnosti, obitelji, doma i korespondencije

Ustavom i zakonom zabranjeni su takvi postupci i nije bilo navoda da se vlada nije pridržavala tih zabrana.

Odjeljak 2. Poštivanje građanskih sloboda, uključujući sljedeće:

a. sloboda govora i tiska

Ustavom i zakonom utvrđena je sloboda govora i tiska, a vlada je uglavnom poštivala to pravo. Neovisni tisak, učinkovito pravosuđe i funkcionalni demokratski politički sustav zajedno su poticali slobodu govora i tiska.

Sloboda govora i izražavanja: Kaznenim zakonom sankcioniraju se pojedinci koji nastupaju „s ciljem širenja rasne, vjerske, spolne, nacionalne, etničke mržnje ili mržnje na temelju boje kože ili spolne orijentacije ili drugih karakteristika“. Zakonom je za „govor mržnje“ utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina. Govor mržnje preko interneta kažnjava se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do tri godine. U 2015. godini, 29 osoba je istraženo na temelju takvih kaznenih prijava, a na kraju godine ostalo je otvoreno još nekoliko predmeta.

Dana 26. siječnja novoizabrani potpredsjednik Sabora Ivan Tepeš predvodio je 5.000 do 7.000 osoba u povorci u Zagrebu kojom se prosvjedovalo protiv odluke Vijeća za elektroničke medije o zabrani rada televiziji Z1 na tri dana zbog emitiranja govora mržnje usmjerenog protiv etničkih Srba. Tijekom povorke neki su sudionici pozdravljali nacističkim pozdravima i uzvikivali pokliče iz vremena ustaškog režima koji je tijekom Drugog svjetskog rata surađivao s nacistima.

Sloboda tiska i medija: Neovisni mediji bili su aktivni i izražavali široki raspon gledišta bez ograničenja. Ograničenja materijala koji se smatra govorom mržnje odnosila su se i na tiskane i na elektroničke medije. Dok su mnoge privatne novine i časopisi objavljeni bez utjecaja države, promatrači navode nedostatak transparentnosti u vlasništvu nad medijima kao izazov za medije i odgovornost vlade. U više slučajeva informacije o stvarnim vlasnicima lokalnih medijskih kuća nisu bile javno dostupne.

Dana 10. ožujka, vlada je predložila da Sabor odbaci godišnji izvještaj Vijeća za elektroničke medije, ukine mandat tom tijelu i razriješi ravnateljicu. Nakon saborskog glasovanja o odbacivanju godišnjeg izvještaja Vijeća za elektroničke medije, koje je održano istog dana, ravnateljica Vijeća Marijana Rakić dala je ostavu navodeći kao razlog „nepodnošljiv pritisak“.

U lipnju je Hrvatsku posjetilo izaslanstvo, u kojem su bili predstavnici Međunarodnog instituta za novinstvo (IPI), Europske federacije novinara (EFJ), Europske radiodifuzijske unije (EBU – *European Broadcast Union*), Medijske organizacije Jugoistočne Europe, Europskog centra za slobodu tiska i medija, Reportera bez granica iz Austrije i predstavnik Ureda za slobodu medija Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi (OSCE). Njihov izvještaj pod naslovom „Hrvatska: Medijske slobode u turbulentnim vremenima“ bavio se prosvjedom protiv Vijeća za elektroničke medije održanim 26. siječnja, komentirajući da „nijedan vodeći političar iz vladajuće koalicije nije osudio jasan pokušaj da se na primitivnim etničko-političkim osnovama uznemirava i zastrašuje neovisno regulatorno tijelo za medije.“ U izvještaju se također navodi da policija nije podnijela nijednu prekršajnu prijavu zbog govora mržnje protiv sudionika prosvjeda 26. siječnja.

Nasilje i zlostavljanje: Dana 31. ožujka, novinar i pisac Ante Tomić fizički je napadnut u Splitu. Ministarstvo kulture objavilo je priopćenje kojim „osuđuje fizičko nasilje i napade na sve građane. Istovremeno, ovaj slučaj nas podsjeća na važnost odgovornosti za javno izrečene i/ili napisane riječi“. Europska federacija novinara izjavila je da je takvo priopćenje nakon fizičkog napada na cijenjenog novinara „ne samo nepristojno i uvredljivo, nego i opasno“.

Cenzura ili ograničenja sadržaja: U kolovozu je Unija elektroničkih medija potaknula zatražila od vlade osiguranje neovisnosti Hrvatske radiotelevizije (HRT) nakon rujanskih parlamentarnih izbora, navodeći da je „ključno da se HRT-u omogući urednička neovisnost za nepristrano i relevantno izvještavanje, osobito u ovim važnim tjednima koji prethode izborima u Hrvatskoj. Sloboda medija od ključne je važnosti za zdravu demokraciju i snažno potičemo hrvatsku vladu na poštivanje te slobode.“

Više novinara je izjavilo da izdavači i vlasnici medija često provode autocenzuru radi izbjegavanja negativnog izvještavanja o oglašivačima ili o osobama koje su s oglašivačima politički povezane.

Sloboda interneta

Vlada nije ograničavala ni sprječavala pristup internetu niti cenzurirala *online* sadržaj i nije bilo vjerodostojnih navoda da je vlada pratila privatnu *online* komunikaciju bez odgovarajućeg zakonskog ovlaštenja. Prema statističkim podacima Međunarodne telekomunikacijske unije, u 2015. godini 70 posto populacije koristilo se internetom.

Akadske slobode i kulturna događanja

Nije bilo državnih ograničenja akademskih sloboda ni kulturnih događanja.

b. sloboda mirnog okupljanja i udruživanja

Ustavom i zakonom omogućena je sloboda mirnog okupljanja i udruživanja, a vlada je uglavnom poštivala ta prava.

c. vjerske slobode

Vidjeti međunarodni izvještaj američkog Ministarstva vanjskih poslova (*Department of State*) vjerskim slobodama *International Religious Freedom Report* na internetskoj stranici www.state.gov/religiousfreedomreport/.

d. sloboda kretanja, raseljene osobe, zaštita izbjeglica i osoba bez državljanstva

Ustavom i zakonom jamči se sloboda kretanja unutar države, putovanja u inozemstvo, emigracije i repatrijacije, a država je uglavnom poštivala ta prava.

Vlada je, posredstvom Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje, surađivala s Uredom UN-ova visokog predstavnika za izbjeglice (UNHCR) i drugim humanitarnim organizacijama u pružanju zaštite i pomoći raseljenim osobama, izbjeglicama, povratnicima, tražiteljima azila, osobama bez državljanstva i drugim osobama sa sličnim problemima.

Zaštita izbjeglica

Od 1. siječnja do službenog zatvaranja takozvane balkanske migracijske rute 9. ožujka, u državu je prema procjenama stiglo oko 105.000 migranata i tražitelja azila (nastavak dolazaka koji je započeo u rujnu 2015.). Gotovo svi migranti i tražitelji azila izrazili su namjeru tranzita u druge države članice EU. Prije zatvaranja balkanske migracijske rute, Ministarstvo unutarnjih poslova je izvijestilo da je većina migranata i tražitelja azila imala mogućnost napuštanja države za manje od 48 sati nakon dolaska, pri čemu su često tranzit i izlazak iz zemlje uslijedili na dan dolaska.

Pristup azilu: Zakon omogućuje davanje azila ili status izbjeglice, a vlada je uspostavila sustav zaštite za izbjeglice. Od 1. prosinca otprilike 700 migranata i tražitelja azila ostalo je u Hrvatskoj. Mnogi su stigli u Hrvatsku neposredno prije zatvaranja balkanske migrantske rute u ožujku, dok su drugi stizali kasnije preko ilegalnih graničnih prijelaza iz Srbije. Još 516 osoba vraćeno je u Hrvatsku iz drugih država članica EU sukladno Dublinskom Protokolu III. Ministarstvo unutarnjih poslova registriralo je 2.034 zahtjeva za azil, što je porast u odnosu na 211 iz 2015. Od tih zahtjeva, za 76 je odobren status azilanta, 152 zahtjeva su odbijena, a 1.083 predmeta su obustavljena nakon što je podnositelj zahtjeva napustio državu.

Sigurna država podrijetla/tranzita: Do 9. ožujka nadležna su tijela dopuštala migrantima i tražiteljima azila tranzit kroz državu ako su mogli dokazati da su državljani Iraka, Sirije i Afganistana. UNHCR je ponovno izrazio zabrinutost da se *de facto* utvrđivanje statusa azila ne bi trebale temeljiti na državljanstvu.

Pristup osnovnim uslugama: Iznenađni dotok tražitelja azila u državu opteretio je smještajne kapaciteta sustava azila u Hrvatskoj. Zbog toga je Ministarstvo unutarnjih poslova značajan broj osoba, uključujući i obitelji s malom djecom, smjestilo u privremeni smještaj u Hotelu Porin u predgrađu Zagreba. Hotel Porin bio je primarni centar za prihvata migranata i tražitelja azila. Tijekom travnja, Ministarstvo unutarnjih poslova vodilo je tranzitni centar za registraciju i pomoć migrantima i tražiteljima azila u Slavenskom Brodu. Tražitelji azila smješteni su i u tri objekta u Kutini, Ježevu i Zagrebu. Predstavnici UNHCR-a i Crvenog križa Hrvatske izjavili su da su objekti primjereni i da je pomoć usredotočena na ispunjavanje humanitarnih potreba osoba na putu.

Trajna rješenja: Vlada se obvezala primiti 1.600 izbjeglica i tražitelja azila u okviru EU plana premještaja i preseljenja). U okviru tog programa iz Italije je premješteno devet državljana Eritreje, a iz Grčke je premješteno 10 sirijskih državljana.

Vlada je nastavila sudjelovati u petogodišnjem zajedničkom regionalnom programu stambenog zbrinjavanja s vladama Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije za pružanje trajne integracije odnosno stambenog zbrinjavanja nakon povratka (lokalna integracija ili dobrovoljni povrat) za 73.592 izbjeglice iz regionalnih sukoba tijekom devedesetih godina vezanih uz raspad bivše Jugoslavije. Većina tih potencijalnih povratnika koji čekaju na trajno stambeno zbrinjavanje posebno su socijalno ranjivi, često starije ili nezaposlene osobe. Nastavljen je rad na izgradnji dvije stambene zgrade u Kninu i Benkovcu te domu za starije i osobe s invaliditetom u Glini.

Privremena zaštita: Vlada je odobrila supsidijarnu zaštitu za 10 osoba koje nisu ispunjavale uvjete za status izbjeglice ili raseljene osobe. U 2015. vlada je osigurala supsidijarnu zaštitu za pet osoba.

Osobe bez državljanstva

Državljanstvo se stječe rođenjem ili naturalizacijom. Osim toga, daje se i djeci koja bi inače bila osobe bez državljanstva. U lipnju je UNHCR procijenio da su 2.873 osobe bez državljanstva ili s rizikom ostanka bez državljanstva. Mnogi od njih su Romi iz drugih dijelova bivše Jugoslavije, koji su imali problema u dostavljanju dokumentacije potrebne za utvrđivanje zakonskog prebivališta ili državljanstva. Službenici Ministarstva unutarnjih poslova pomagali su osobama bez državljanstva u ishođenju prebivališta u Hrvatskoj i eventualnog državljanstva.

Odjeljak 3. Sloboda sudjelovanja u političkom procesu

Ustavom i zakonom daje se državljanima mogućnost izbora vlade na slobodnim i poštenim izborima, tajnim glasovanjem, na temelju univerzalnog i ravnopravnog prava glasa.

Izbori i političko sudjelovanje

Nedavni izbori: Parlamentarni izbori su održani 11. rujna. Prema riječima promatrača, izbori su protekli u pluralističkom okruženju i provedeni su stručno i transparentno.

Sudjelovanje žena i manjina: Zakonom je utvrđena obveza da žene čine najmanje 40 posto kandidata na popisu kandidata pojedine političke stranke, a kršenje se kažnjava novčanom kaznom. U razdoblju koje je prethodilo rujanskim parlamentarnim izborima, Izborna povjerenstvo navelo je da više političkih stranaka nije ispunilo taj prag, ali do 20. rujna nije kažnjena nijedna politička stranka.

Odjeljak 4. Korupcija i netransparentnost u vladi

Zakonom su utvrđene kazne za korupciju dužnosnika, a vlada je uglavnom učinkovito provodila te odredbe. Korupcija je i dalje ostala problem. U izvještaju March Rand Corporation, naručenom od Europskog parlamenta, navodi se da je rizik od korupcije najveći kada je riječ o ugovorima o javnoj nabavi.

Korupcija: Dana 16. svibnja Županijski sud u Zagrebu započeo je ponovno suđenje bivšem premijeru Ivi Sanaderu, nakon što je Vrhovni sud 2015. poništio osuđujuću presudu na temelju optužnice za korupciju iz 2014. godine, vezanu uz nezakonito izvlačenje novca iz javnih tvrtki u tajni fond stranke u tzv. slučaju FIMI Media.

Imovinske kartice: Zakon obvezuje javne dužnosnike na objavu podataka o imovini i prihodima, čega se državni dužnosnici većinom pridržavaju. Te su informacije bile dostupne javnosti. Administrativne sankcije za nepridržavanje te obveze bile su uglavnom novčane kazne.

Javni pristup informacijama: Zakonom se omogućuje javni pristup informacijama u posjedu većeg broja javnih institucija i uspostavlja relativno kratak popis izuzetaka, s navođenjem temelja za neobjavljivanje. Nadležna tijela uglavnom su učinkovito provodila taj zakon.

Odjeljak 5. Stav vlade prema međunarodnim i nevladinim istragama navoda o kršenjima ljudskih prava

Niz domaćih i međunarodnih organizacija za zaštitu ljudskih prava uglavnom je djelovao bez ograničenja vlade, istražujući i objavljujući svoje nalaze o slučajevima kršenja ljudskih prava.

U travnju je Ministarstvo kulture za 45 posto smanjilo iznos prihoda državne lutrije koji dodjeljuje Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. Time je zapravo onemogućen pristup nevladinih udruga manjim donacijama, koje su upotrebljavane kao početna sredstva za dobivanje dopunskog vanjskog financiranja. Navodno je ta odluka Ministarstva povezana s političkim stavovima nekih od organizacija koje su koristile ta sredstva, a koje vlada ne podržava, poput organizacija koje se bave pitanjima odgovornosti za ratne zločine i pravima LGBTI osoba, između ostaloga. Predstavnici više od 435 organizacija civilnog društva predali su zahtjeve vladi za očuvanje postojećeg modela podrške građanskom društvu.

Državna tijela za zaštitu ljudskih prava: Država ima aktivan Ured pučke pravobraniteljice, koji istražuje pritužbe na kršenja ljudskih prava. Zakonom je pučka pravobraniteljica ovlaštena pokrenuti skraćeni postupak u slučajevima kad postoje dostatni dokazi o kršenju ustavnih i zakonskih prava. Dugotrajni administrativni postupci predstavljaju vrlo raširen problem. Dana 20. svibnja, Sabor nije prihvatio izvještaj pučke pravobraniteljice za ljudska prava za 2015. godinu, što je prvi put u modernoj povijesti države da je izvještaj ureda pučkog pravobranitelja odbačen zbog svog sadržaja. U izvještaju su navedeni slučajevi govora mržnje, kršenja prava manjina, ograničavanja sloboda medija i drugih zloporaba koje su nastupile u mandatu prethodne vlade. Pučka pravobraniteljica je upozorila da odluka Sabora o neprihvatanju izvještaja predstavlja „politički pritisak na neovisnost ureda pučke pravobraniteljice“ i glas u korist ideološke agende.

Odjeljak 6. Diskriminacija, socijalno zlostavljanje i trgovina ljudima

Ženska prava

Silovanja i obiteljsko nasilje: Silovanje, uključujući i ono u braku, je kazneno djelo koje podliježe kazni zatvora od jedne do 15 godina. Policija i državno odvjetništvo uglavnom su reagirali na kaznena djela i optužbe vezane uz obiteljsko nasilje i silovanje. Tijekom godine predana je 21 kaznena prijava za silovanje. Od 13 predmeta za koje je održano suđenje, u devet predmeta uslijedile su osuđujuće presude.

Obiteljsko nasilje podliježe kazni do tri godine zatvora. Iako tijekom godine nijedna osoba nije optužena za obiteljsko nasilje, neutvrđeni broj osoba optužen je za slična djela (npr. napad, ubojstvo) vezana uz predmete obiteljskog nasilja. Nasilje nad ženama, uključujući i obiteljsko nasilje, i dalje je problem. Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova prijavio je da je u slučajevima obiteljskog nasilja policija redovito zadržavala na ispitivanju oba supružnika. Podrška za sigurne kuće, stručno osposobljavanje i financijsku pomoć za žrtve obiteljskog nasilja i dalje je ostala ograničena. Određeni broj skloništa vodile su udruge i lokalna tijela uprave. Iako je država financirala većinu tih usluga, udruge koje nadziru skloništa tvrde da je financiranje bilo nedovoljno i neredovito. Žrtvama obiteljskog nasilja bile su dostupne i stalne telefonske linije, savjetovanje i pravna pomoć, ali ih one nisu u potpunosti koristile.

Spolno uznemiravanje: Zakonom je za spolno uznemiravanje utvrđena najveća zatvorska kazna u trajanju od jedne godine. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova izrazila je zabrinutost da žrtve spolnog uznemiravanja često odustaju od podizanja službene optužnice zbog straha od odmazde.

Reproduktivna prava: Država poštuje pravo parova i pojedinaca na odlučivanje o broju djece, razmaku između dana njihova rođenja i vremenu rođenja, pravo na odlučivanje o svom reproduktivnom zdravlju, te omogućuje pristup informacijama i sredstvima za njegovo ostvarivanje, bez diskriminacije, prisile ili nasilja.

Diskriminacija: Žene uživaju isti pravni status i prava kao i muškarci, uključujući prava temeljem propisa o obitelji, radu, vjerskim slobodama, osobnom statusu, imovini, državljanstvu i nasljeđivanju te u okviru pravosudnog sustava. Zakonom se zahtjeva jednaka plaća za jednak rad. Žene su doživljavale diskriminaciju pri zapošljavanju i u obavljanju zanimanja (vidjeti odjeljak 7.d.).

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova navodi da se većina pojedinačnih pritužbi u vezi s pravima žena odnosila na radnu i socijalnu diskriminaciju žena, nakon čega slijedi obiteljsko nasilje i pritužbe na pravosuđe. Te pritužbe prvenstveno su usmjerene protiv državnih institucija i drugih pravnih osoba a ne pojedinaca. Od 404 predmeta zaprimljena u uredu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova 2015. godine, 93 je bilo vezano uz obiteljsko nasilje.

Dječja prava

Upis činjenice rođenja: Državljanstvo se stječe rođenjem na teritoriju države ili ako je barem jedan od roditelja državljanin Hrvatske. Nadležna tijela upisala su sve činjenice rođenja u trenutku rođenja unutar države ili u inozemstvu. Djeca rođena u državi ispunjavaju uvjete za državljanstvo ako bi inače bila bez državljanstva.

Zlostavljanje djece: Zlostavljanje djece, uključujući i spolno zlostavljanje, predstavljalo je problem. Vlada ima aktivan ured pravobraniteljice za djecu. Policija i tužiteljstvo uglavnom su reagirali u istrazi takvih predmeta.

Rano i prisilno sklapanje braka: Zakonska najniža dob za sklapanje braka je 18 godina. Djeca starija od 16 godina mogu sklopiti brak uz pisani pristanak suda. Iako nema dostupnih statističkih podataka, udruge navode da je u romskoj zajednici problem rano i prisilno sklapanje braka. Izvanbračna zajednica između maloljetnika u dobi od 16 i više godina bila je uobičajena i često je potaknuta trudnoćom. U nekim slučajevima te su se zajednice legalizirale nakon što su partneri postali punoljetni.

Spolno iskorištavanje djece: Zakonom je zabranjeno spolno iskorištavanje djece u komercijalne svrhe i dječja pornografija, a nadležna tijela provodila su taj zakon. Najniža dob za spolni odnos uz pristanak je 15 godina. Ministarstvo unutarnjih poslova provodilo je programe i surađivalo s međunarodnim partnerima u borbi protiv dječje

pornografije. Ministarstvo unutarnjih poslova vodi internetsku stranicu pod nazivom *Red Button* na kojoj javnost može policiji prijaviti dječju pornografiju.

Djeca u institucijama: Država se već više godina trudi djecu deinstitucionalizirati. U Izvještaju organizacije *Human Rights Watch* (HRW) za 2015. godinu objavljeno je da su bolesnici u duševnim bolnicama fizički sputavani, prisiljavani na uzimanje lijekova ili stavljeni u izolaciju na duža razdoblja, uključujući i djecu, a navodi se i da nije bilo službenih smjernica o upotrebi sredstava za obuzdavanje od strane osoblja institucija. HRW također navodi da se od djece ne traži pristanak na liječenje ako je liječenje u djetetovom „najboljem interesu“, što HRW smatra kršenjem temeljnih prava pojedinca.

Međunarodne otmice djece: Hrvatska je potpisnica Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. godine. Vidjeti *Godišnji izvještaj o međunarodnim otmicama djece od strane roditelja američkog Ministarstva vanjskih poslova* mogu se vidjeti na internetskoj stranici travel.state.gov/content/childabduction/english/country/croatia.html.

Antisemitizam

Prema Koordinaciji židovskih zajednica u Hrvatskoj, židovska zajednica u Hrvatskoj brojila je između 2.000 i 2.500 članova. Vođe židovske zajednice objavili su da je tijekom godine došlo do porasta antisemitizma.

U ožujku su tijekom nogometne utakmice između Hrvatske i Izraela gledatelji uzvikivali pokliče koji se vezuju uz ustaški režim koji je u razdoblju Drugog svjetskog rata surađivao s nacistima. Prije utakmice predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović na Facebooku je pozvala gledatelje da „pokažu da smo navijači koji vole svoju reprezentaciju, ali poštuju druge i da kažu NE rasizmu“.

Dana 22. travnja ministri u vladi prisustvovali godišnjoj službenoj komemoraciji u Jasenovcu na mjestu na kojem je u Drugom svjetskom ratu bio logor smrti. Prije samog događaja, židovski i srpski vođe najavili su da neće sudjelovati. Predsjednik Koordinacije židovskih općina izjavio je da njegova grupa bojkotira komemoraciju jer vlada „umanjuje zločine počinjene“ od strane ustaškog režima. Židovska je zajednica održala posebnu komemoraciju na tom mjestu, a predstavnici srpskih organizacija i antifašističkog pokreta također su održali posebne komemoracije. Predsjednica Grabar-Kitarović sastala se s predstavnicima židovske, srpske i romske zajednice kako bi saslušala njihove primjedbe, a premijer Tihomir Orešković dao je izjavu kojom osuđuje ustaške zločine.

Trgovanje ljudima

Vidjeti *Izveštaj o trgovanju ljudima* američkog Ministarstva vanjskih poslova na internetskoj stranici www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

Osobe s invaliditetom

Zakonom je zabranjena diskriminacija osoba s tjelesnim, senzornim, intelektualnim i mentalnim oštećenjima pri zapošljavanju, obrazovanju, putovanju zrakoplovima i drugim prijevoznim sredstvima, pristupu zdravstvenoj skrbi i pružanju drugih javnih usluga, ali vlada nije uvijek učinkovito provodila te odredbe.

Sredstva za zdravstvenu zaštitu osoba s invaliditetom bila su nedostatna, uslijed vladinog smanjenja financijskih sredstava za programe za osobe s invaliditetom u okviru proračunskih rezova na razini cijele vlade.

Iako se zakonom utvrđuje obavezan pristup zgradama za osobe s invaliditetom, vlasnici i upravitelji zgrada nisu se uvijek toga pridržavali i nije bilo sankcija.

Djeca s invaliditetom pohađala su sve razine obrazovanja, iako su udruge navele nedostatak propisa kojima se utvrđuje obaveza osiguranja jednakog pristupa za osobe s invaliditetom, čime se ograničava pristup učenika i studenata s invaliditetom jednak pristup srednjoškolskom i sveučilišnom obrazovanju. Prema podacima Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, zbog nedostatka pristupa smanjen je broj osoba s invaliditetom koje pohađaju školu, kao i broj škola između kojih mogu izabrati. Većina zgrada i dalje je nepristupačna za invalidska kolica i nema dovoljno tumača za znakovni jezik za gluhe te nedovoljno opreme za čitanje ekrana za slijepe.

Nacionalne/rasne/etničke manjine

Iako se ustavna zaštita od diskriminacije odnosila na sve manjine, određena diskriminacija srpske i romske manjine i dalje se nastavila. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, Srbi su najveća manjinska etnička skupina u državi i čine otprilike četiri posto stanovništva.

Broj objavljenih slučajeva diskriminacije i govora mržnje protiv Srba se povećao. Dana 19. travnja pučka pravobraniteljica je izjavila zabrinutost u vezi s „uočljivo grubljom retorikom u javnom prostoru tijekom izbora 2015. godine“ i pozvala na „redovnu i konzistentniju primjenu ovlasti na raspolaganju policiji i pravosudnim službenicima u sprječavanju i kažnjavanju govora mržnje i zločina utemeljenih na mržnji.“ Ured pučke pravobraniteljice objavio je da je u prvoj polovici godine 67 osoba podnijelo pritužbe

zbog diskriminacije na temelju rase, etničkog podrijetla ili nacionalnosti, što je samo za jedan manje od ukupnog broja takvih pritužbi zaprimljenih u 2015. godini.

Dana 1. lipnja Savjetodavni odbor Vijeća Europe za praćenje provedbe Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina objavio je da „val nacionalizma i političke radikalizacije ima negativan utjecaj na uživanje manjinskih prava, posebno u područjima na koja je značajno utjecao ratni sukob“. Dana 5. kolovoza pjevač Marko Perković – Thompson predvodio je proustaške pokliče i napjeve tijekom koncerta kojim se obilježavao Dan pobjede i domovinske zahvalnosti. Protiv njega i još nekoliko osoba podnesene su prekršajne prijave.

Diskriminacija i socijalna isključenost Roma nastavljaju i dalje biti problem. Iako se na popisu stanovništva 2011. godine 16.974 osobe izjasnilo kao Romi, dužnosnici i udruge procjenjuju da romska populacija broji između 30.000 i 40.000 pripadnika. Romi su suočeni s vrlo raširenom diskriminacijom, uključujući i prilikom traženja državljanstva, dokumentacije, u obrazovanju, stambenom zbrinjavanju i zapošljavanju (vidjeti odjeljak 7.d.). Prema podacima Vijeća Europe, samo 6,5 posto Roma u Hrvatskoj ima stalan posao.

Državni Ured za ljudska prava angažirao je vođe romske zajednice i udruge na poboljšavanju prilika za Rome u Hrvatskoj. Romske udruge i udruge za prava Roma dobile su državna sredstva i sredstva Europske unije za lokalne razvojne projekte, pružanje socijalnih usluga i obrazovnih programa, posebno predškolskih i osnovnoškolskih. Državni ured za nevladine udruge osigurao je obuku za romsko civilno društvo, posebno žene i mlade. Sabor je zajedno s još nekoliko europskih parlamenata proglasio 2. kolovoza danom obilježavanja progona Roma u Drugom svjetskom ratu, a vlada je financirala povijesna istraživanja usredotočena na to razdoblje.

Iako je obrazovanje besplatno i obvezno do osmog razreda, romska djeca suočavala su se s ozbiljnim zaprekama u obrazovanju, uključujući diskriminaciju u školama i nedostatak obiteljske podrške. Ostao je i problem velikog broja romske djece koja napušta školu. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta objavilo da je u školskoj godini 2015./2016. ukupno 5.420 romske djece upisano u osnovnu školu, od čega su 394 bili ponavljači. U predškolske ustanove i dječje vrtiće upisano je 1.026 romske djece. Država je dodijelila 569 srednjoškolskih i 21 sveučilišnu stipendiju za romske učenike i studente, za pokriće školarine, troškova prijevoza i smještaja. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta poticalo je bolje usvajanje hrvatskog jezika među romskom djecom financiranjem predškolskog obrazovanja i obuke za nastavnike. Ukupno je na inicijative usmjerene za educiranje Roma ministarstvo potrošilo 9.900.000 kuna (1.520.000 američkih dolara). Članovi romske zajednice sudjelovali su u izradi nastavnog programa romskog kao drugog jezika.

Vlada je poticala zapošljavanje Roma nadoknadom dvogodišnje plaće poslodavcima koji zapošljavaju romske radnike i subvencioniranjem samozapošljavanja Roma u ukupnom iznosu od 10.835.300 kuna (1.670.000 američkih dolara). Vlada je usmjerila napore na poboljšanje smještajnog zbrinjavanja u pogledu infrastrukture i legalizaciju neregistriranih prebivališta. Ministarstvo graditeljstva i prostornog planiranja osiguralo je 975.000 kuna (150.000 američkih dolara) za legalizaciju 671 privatne romske kuće u osam naselja. Organizacije romske zajednice dobile su oko 655.000 kuna (101.000 američkih dolara) za podršku od Nacionalnog vijeća za manjine u kojem su i predstavnici romske zajednice. Ministarstvo kulture posebno je osiguralo oko 300.000 kuna (45.600 američkih dolara) za izdanja na romskom jeziku. U 2015. godini vlada je dodijelila 28.405.000 kuna (4.370.000 američkih dolara) za provedbu nacionalnog Plana djelovanja za inkluziju Roma, dok je EU pridonijela s još 7.787.000 kuna (1.200.000 američkih dolara).

Postupci nasilja, diskriminacije i drugog zlostavljanja na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta

Zakonom je zabranjena diskriminacija na temelju spolne orijentacije ili rodnog identiteta. Udruge navode da je policija reagirala na prijave nasilja protiv LGBTI osoba, ali nije konzistentno rješavala te slučajeve. Općinska državna odvjetništva u više su slučajeva odbacila kaznene prijave vezane uz diskriminaciju LGBTI osoba. Udruge su osim toga navele nedorečenost u kaznenom zakonu u pogledu kazni za nasilno ponašanje prema tim osobama. Nadležna tijela pokrenula su 20 istraga javnog poticanja na nasilje i mržnju, odgovarajući na internetsko zlostavljanje i uznemiravanje LGBTI osoba u prva tri mjeseca godine.

Udruge za prava LGBTI osoba navode nejednako postupanje pravosuđa u predmetima diskriminacije LGBTI osoba. LGBTI aktivisti su objavili da su članovi LGBTI zajednica imali ograničen pristup pravosuđu, pri čemu su mnogi od njih nerado prijavljivali kršenja njihovih prava zbog zabrinutosti oko neučinkovitosti pravosuđa i straha od daljnje viktimizacije tijekom sudskih postupaka.

Društvena stigma zaraženih HIV-om i oboljelih od AIDS-a

Društvena diskriminacija osoba zaraženih HIV-om i oboljelih od AIDS-a i dalje je ostala problem. Hrvatska udruga za HIV (HUHIV) objavila je da su neki liječnici i stomatolozi odbijali liječiti HIV pozitivne pacijente. HIV pozitivne osobe mogle su dobiti zdravstvenu skrb u specijaliziranoj bolnici za infektivne bolesti u Zagrebu. Iako predstavnici HUHIV-a smatraju da je taj centralizirani sustav najbolja zaštita privatnosti pacijenata, naveli su i neka kršenja povjerljivosti podataka osoba s dijagnozom HIV-a, od kojih su neki suočeni s diskriminacijom uključujući diskriminaciju prilikom zapošljavanja nakon objave njihova statusa. Bilo je i navoda da

su transplantacijski centri odbijali staviti HIV pozitivne pacijente na popise potencijalnih primatelja organa.

Udruga HUHIV vodi Check Point Zagreb, centar u kojem su omogućene besplatne i anonimne brze pretrage za probir na HIV radi poboljšanja probira opće populacije. Osoblje HUHIV-a je procijenilo da je u službenim podacima podcijenjen broj HIV pozitivnih osoba u državi. HUHIV je objavio da HIV dijagnoza više nije na popisu državnih obrazaca za bolovanje, što poboljšava mogućnost HIV pozitivnih osoba da svoj status zadrže u privatnosti.

Odjeljak 7. Radnička prava

a. Sloboda udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje

Zakonom je utvrđeno pravo radnika na osnivanje sindikata i udruživanje u sindikate po vlastitom izboru, kolektivno pregovaranje i organiziranje zakonitih štrajkova. Vlada je uglavnom poštivala ta prava. Zakonom se zabranjuje diskriminacija sindikata i dopušta sindikatima osporavanje otpuštanja na sudu. Zakonom se zahtijeva vraćanje radnika na posao ako je otkaz uvjetovan sindikalnim djelovanjem.

Postoje ograničenja tih prava. Civilnim zaposlenicima u oružanim snagama zabranjeno je uključivanje u sindikate kao i štrajk. Radnici mogu štrajkati samo po završetku ugovora ili u specifičnim okolnostima navedenima u ugovoru nakon što prođu kroz postupak mirenja. Zakonom se također traži da radnici, pri pregovaranju za sklapanje ugovora, sudjeluju u mirenju prije štrajka. Ako spor ode u postupak mirenja, radnici i uprava moraju se suglasiti o miritelju. Ako se utvrdi da je štrajk nezakonit, svaki sudionik može dobiti otkaz, a sindikat se može tužiti za naknadu štete.

Zakonom se dopušta vladi jednostrano mijenjanje kolektivnih ugovora u javnom sektoru iz financijskih razloga. Zaposlenici lokalnih ili regionalnih tijela vlasti ne smiju kolektivno pregovarati. Fizički radnici i zaposlenici u maloprodaji zapošljavani su temeljem ugovora na određeno vrijeme, zbog čega im je otežano udruživanje u sindikate, a neki poslodavci zapošljavaju nove radnike na tromjesečni probni rok, tijekom kojeg ih se može otpustiti bez razloga. Radnici zaposleni temeljem privremenih ugovora uglavnom ne osnivaju sindikate niti se uključuju u njih, zbog straha od raskida radnog odnosa po isteku probnog roka.

Vlada i poslodavci uglavnom su poštivali slobodu udruživanja i pravo kolektivnog pregovaranja, iako je Međunarodna konfederacija sindikata u izvještaju iz prosinca 2015. navela da je Grad Zagreb htio pregovarati sa sindikatima unatoč postojanju valjanog kolektivnog ugovora. Vlada je uglavnom učinkovito provodila propise, s

adekvatnim resursima i inspekcijama. Zatvorske kazne od jedne do 15 godina za prekršitelje uglavnom se smatraju dovoljnim za odvraćanje od kršenja. Sudski postupci trajali su izuzetno dugo. Neučinkovitost pravosuđa ozbiljno je ugrožavala pokušaje traženja pravnog lijeka u slučaju diskriminacije protiv sindikata i kršenja propisa.

b. Zabrana prisilnog ili obveznog rada

Zakonom su zabranjeni svi oblici prisilnog ili obveznog rada. Državno odvjetništvo nije objavilo nikakve slučajeve prisilnog rada u 2015. godini i nije bilo takvih incidenata u prvih šest mjeseci 2016. godine.

Vlada je bila djelomično učinkovita u provedbi mjerodavnih propisa. Utvrđivanje žrtava prisilnog rada je ograničeno, iako su kazne za prisilni rad od jedne do 15 godina zatvora dovoljno stroge za odvraćanje od kršenja. Osuđivanje kršitelja zabrane prisilnog rada ostalo je na niskoj razini i stoga nije dovoljno za odvraćanje od kršenja. Državna nastojanja na sprječavanju i eliminaciji prisilnog rada obuhvaćaju i suradnju s više udruga na provedbi nacionalnog plana djelovanja i programa podizanja svijesti u javnosti.

Bilo je izoliranih slučajeva prisilnog rada u privatnim domovima. Hrvati, Bosanci i Rumunji podvrgavani su prisilnom radu u poljoprivredi. Kod romske djece prisutan je rizik od prisilnog prosjačenja.

Vidjeti i *Izveštaj o trgovanju ljudima* američkog Ministarstva vanjskih poslova na internetskoj stranici www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

c. Zabrana dječjeg rada i najniža dob za zapošljavanje

Najniža dob za zapošljavanje djece je 15 godina, kad za većinu djece završava obvezno obrazovanje. Maloljetnici u dobi od 15 do 18 godina, koji nisu završili obvezno obrazovanje, smiju raditi samo ako dobiju ranije odobrenje državne inspekcije rada i ako dijete od rada ne trpi fizički ni psihički. Odobrenje se obično traži za snimanje filmskih scena ili za kazališne probe i izvedbe. Zakonom je zabranjen prekovremeni rad radnika mlađih od 18 godina, kao i noćni rad i rad u zakonski definiranim opasnim uvjetima, uključujući ali ne ograničavajući se na građevinu, rudarstvo i rad sa strujom. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Ured državnog inspektorata i pravobraniteljica za djecu odgovorni su za osiguranje provedbe tog propisa i to su činili na odgovarajući način.

Bilo je izoliranih slučajeva dječjeg rada. Inspektori rada utvrdili su 16 kršenja u vezi s radom 12 maloljetnika. Kršenja su se uglavnom odnosila na prekovremeni rad djece nakon utvrđenog vremena, a uglavnom su se događala u ugostiteljstvu, maloprodaji, uslugama, posluživanju hrane i turizmu. Bilo je slučajeva sklapanja braka maloljetnika, koje može dovesti do kućnog ropstva (vidjeti odjeljak 6, Dječja prava).

Resursi i inspekcije za osiguranje provedbe propisa i kažnjavanje kršenja propisa o zabrani dječjeg rada bili su uglavnom primjereni za odvraćanje od kršenja. Zakonom su propisane značajne novčane kazne od 61.000 do 100.000 kuna (9.900 do 16.200 američkih dolara) po kršenju. Prekršitelji mogu biti osuđeni na zatvorske kazne u trajanju od tri do 15 godina za prisilan dječji rad temeljem odredaba o trgovini ljudima. Te odredbe smatrane su dovoljnim za odvraćanje od kršenja. Pravobraniteljica za djecu koordinirala je nastojanja na sprječavanju eksploatacije djece i pomoć u izvođenju djece iz eksploatacijskih situacija.

d. Diskriminacija u pogledu zapošljavanja ili zanimanja

Zakonom je zabranjena diskriminacija na temelju rase, spola, invalidnosti, jezika, spolne orijentacije i rodnog identiteta, socijalnog statusa, boje kože, religije, političkih stavova, nacionalnosti ili državljanstva, dobi, jezika ili HIV pozitivnog statusa ili drugih prenosivih bolesti. Vlada je uglavnom provodila te propise. Kazne za kršenja propisa o zabrani diskriminacije pri zapošljavanju iznosile su novčane kazne do 40.000 kuna (6.000 američkih dolara) i uglavnom su bile dovoljne za odvraćanje od kršenja.

Romi su se suočavali s diskriminacijom pri zapošljavanju. Među državnim programima za borbu protiv diskriminacije Roma pri zapošljavanju bila je naknada plaće za prve dvije godine privatnim poslodavcima.

Bilo je diskriminacije pri zapošljavanju ili u obavljanju zanimanja u pogledu spola, invalidnosti, spolne orijentacije, HIV pozitivnog statusa, kao i etničkog podrijetla. Prema riječima pravobraniteljice za jednakost spolova, žene su doživljavale diskriminaciju pri zapošljavanju, uključujući iznos plaće i promaknuće na upravne i izvršne funkcije. Žene su općenito obavljale manje plaćene poslove. Pravobraniteljica za jednakost spolova u izvještaju iz 2014. godine procjenjuje da su žene zarađivale 10 posto manje od muškaraca. Pored toga, plaće su bile puno niže u zanimanjima u kojima uglavnom rade žene, dok su bolje plaćene upravljačke funkcije često zauzimali muškarci.

Vlada je nastavila provoditi više programa tijekom godine za povećanje prilika za žene na radnom mjestu, uključujući i pravo prvenstva tvrtki u vlasništvu žena u ishođenju državnih kredita za poslovanje.

Pravobraniteljica je objavila da su žene, neovisno o razini obrazovanja, vjerojatnije od muškaraca ostajale bez posla. Prema pravobraniteljici, državne inspekcije nisu bile učinkovite u otkrivanju i sankcioniranju kršenja od strane poslodavaca.

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom je objavila da državi nedostaju sredstva za poticanje zapošljavanje osoba s invaliditetom, što je dovelo do toga da se većina osoba s invaliditetom umjesto toga usmjerava prema ranijem umirovljenju. Pravobraniteljica je navela da u privatnom sektoru nema mehanizama za osiguranje i praćenje razumnih uvjeta za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Udruge za prava LGBTI osoba navele su diskriminaciju i uznemiravanje LGBTI zaposlenika u zdravstvenom sektoru. Ni državni ni privatni poslodavci nemaju propise za zaštitu od diskriminacije na temelju spolne orijentacije ili rodnog identiteta. Udruge su objavile da se LGBTI osobe suzdržavaju od javnog izražavanja spolne orijentacije ili rodnog identiteta jer su ranjive zbog mogućeg raskida radnog odnosa ili profesionalnog nazadovanja.

e. Prihvatljivi uvjeti rada

Najniža mjesečna plaća utvrđena od strane države iznosila je 3.120 kuna (480 američkih dolara); najniža neto mjesečna plaća bila je između 2.400 i 2.700 kuna (370 do 400 američkih dolara), ovisno o odbicima. Službena državna razina siromaštva je 2.020 kuna (310 američkih dolara) mjesečno za jednočlano kućanstvo, odnosno 4.242 kune (652 američka dolara) mjesečno za četveročlano kućanstvo. Zakonom se zahtijeva plaćanje dodatka za prekovremeni rad iznad 40 radnih sati tjedno. Prekovremeni rad ograničen je na 10 sati tjedno, odnosno 180 sati godišnje. Zakonom nije riješen obvezni prekovremeni rad. Zaposlenici imaju zakonsko pravo na četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora i sedam slobodnih dana, uz državne blagdane. Zakonom je obuhvaćena zaštita za žene koje su nedavno rodile, dojilje, osobe koje su izgubile sposobnost obavljanja rada i osobe suočene s rizikom od ozljede na mjestu rada. Vlada je utvrdila standarde zaštite na radu u skladu s europskim propisima.

Vlada je osigurala provedbu propisa o najnižoj plaći i mjerodavnog radnog zakonodavstva, iako je bilo opsežnih navoda o radnicima koji rade na crno bez pristupa takvoj zaštiti. Neisplata plaća i kašnjenje plaća, kao i neisplata naknade za prekovremeni rad i rad blagdanima ostali su i dalje problem. Zakonom je radnicima omogućeno pokretanje tužbe protiv poslodavca za neisplatu plaća i utvrđena je kazna do tri godine zatvora za osuđene poslodavce. Zakon, međutim, izuzima poslodavce koji ne isplaćuju plaće zbog ekonomskih problema. Radnici mogu tužiti poslodavce koji zaposlenicima ne izdaju isplatne liste radi zaobilaženja obveznih doprinosa poslodavca

za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Tijekom 2015. godine inspektori su utvrdili 12.944 osoba kojima poslodavci nisu isplatili minimalnu plaću; ti poslodavci su kažnjeni.

Inspektorat rada osiguravao je pridržavanje radnog zakonodavstva inspekcijama na licu mjesta. Prema *Godišnjem izvještaju inspektorata rada* za 2015. godinu, u inspektoratu je bilo 235 inspektora. U 2015. godini Inspektorat je proveo 19.622 inspekcije mjesta rada i naveo 6.544 kršenja radnog zakonodavstva i propisa o zaštiti na radu, uključujući i propise o minimalnoj plaći i propise o zaštiti na radu. Od toga je Inspektorat je 2.667 prekršaja uputio na prekršajne sudove za daljnje postupanje i u prvih šest mjeseci godine zatvorio 283 tvrtke najmanje na 30 dana zbog kršenja radnog zakonodavstva. Od toga su 83 tvrtke umjesto zatvaranja odlučile platiti novčane kazne u ukupnom iznosu od oko 3.380.000 kuna (520.000 američkih dolara). Među kršenjima bilo je zapošljavanje radnika bez radnih dozvola, nezakoniti ugovori o radu, neisplata plaća ili doprinosa, neodbravanje godišnjih odmora, neprijavlivanje zaposlenika pri zavodu za mirovinsko osiguranje, zapošljavanje radnika neprijavljenih pri zavodu za zdravstveno osiguranje i neprijavlivanje prekovremenog rada. Kršenja radnog zakonodavstva koja nisu vezana uz sigurnost na radu najčešća su bila u ugostiteljstvu.

U istom razdoblju, općinska državna odvjetništva pokrenula su 92 kaznena postupka protiv poslodavaca. Zakonom se utvrđuju kazne za osuđene u rasponu od šest mjeseci do pet godina zatvora, dok je za zlostavljanje na radnom mjestu utvrđena kazna do dvije godina zatvora, a prijevara od strane poslodavca donosi zatvorsku kaznu do pet godina. Te kazne bile su dovoljne za odvratanje od takvih kršenja.

Zakonom su dobro definirani propisi o zaštiti na radu, uključujući posebne mjere zaštite za radnike u opasnim zanimanjima, uključujući ali ne ograničavajući se na građevinu, rudarstvo i rad sa strujom. Zakonom se regulira rad u smjenama i rad u pripravnosti, a obuhvaćena je i zaštita maloljetnika u dobi od 15 do 18 godina. Od 19.622 inspekcije u 2015. godini, 8.733 inspekcija odnosilo se na norme zaštite na radu, na temelju kojih je predano 2.107 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka zbog navoda o kršenju normi sigurnosti, posebno u građevinskom sektoru, u kojem je utvrđena većina kršenja sigurnosti. Inspektori su izdali 771 kaznu u ukupnom iznosu od 7.800.000 kuna (1.200.000 američkih dolara) za razna kršenja normi sigurnosti. Pravna zaštita ne obuhvaća radnike u svojoj ekonomiji. Radnici se mogu skloniti iz situacija koje ugrožavaju njihovo zdravlje ili sigurnost bez dovođenja u pitanje svog radnog odnosa, a nadležna tijela učinkovito su štitila zaposlenike u takvoj situaciji.